

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Michael. Baii Regii In S. Theolog. Profess. Acad.
Lovaniensis, Ad Qvaestiones Philippi Marnixij
Sanct-Aldegondi De Ecclesia Christi, & Sacramento Altaris
Responsio**

Bajus, Michael

Coloniae, 1579

VD16 B 930

Responsio ad obiectiones Sanct-Aldegondi factas co[n]tra responsionem
ad quaestiones de Sacramento Altaris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30353

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.
RESPONSIO AD OB-
IECTIONES CONTRA RE-
sponſionē ad posteriores qua-
ſtiones per ipſum Sanct-Alde-
gondum propositas.

PECTA responsione tua ad ea, quæ de posterioribus Quæstionibus tuis, quantum Deus largiri dignatus est, differui, eruditissime Sanct-Aldegonde, deprehendi te disputationi meæ minus consentire, quod non satis affecutus sis, quomodo vel dicta mea sibi consentiant, vel quibus firmentur argumentis. Et inter ea quæ discrepare existimas, imprimis profers quod dixi: verbum substantiuum, est, vsitata sua significatione notare substantialitatem; cum tamen antè præmiseram, enunciationes simplices, in quibus alterum de altero mediante verbo substantiuo, est, enunciatur; aliquando proferri intentione asserendi id quod est, priusquam talis enunciatio proferri incipiat; aliquando verò intentione faciendi id quod nondum est, quando eiusmodi oratio enunciari incipit: sed tunc demum erit,

M. BAII RESPONSIO.

erit, quando ipsa enunciatio absoluta fuerit. Hanc enim distinctionem sic accepisti, quasi dixissem verbum substantiuum, est, bifariam accipi, aliamque significationem in ijs enunciationibus habere, quae tantum proferuntur intentione asserendi, quod prius fuit: & aliam in ijs quae dicuntur intentione faciendi, quod tali enunciatione designatur. Id quod neque dixi, neque significare intendi, sed tantum volui ostendere, enunciationes quasdam, manente eadem vsitata & genuina vocatione omnium significatione, posse alia & alia intentione dici, nempe intentione asserendi quod prius fuit, & intentione faciendi quod non fuit, sed quod tunc demum erit, quando eiusmodi enunciatio absoluta fuerit. Et quia satis suspicabar, istud posterius enunciationum genus à te minus obseruatum, conatus sum illud comprobare, non tantum sermone Iurisperiti, sed etiam tribus scripturae sacrae testimonijs, quorum duo satis leuiter attigisti, sed tertium tanquam huic rei impertinens omnino praeteristi, in quo tamen tanta euidencia ostenditur, vnam & eandem enunciationem, manente prorsus eadem vocatione significatione, posse proferri & intentione

AD QVAEST. S'ANCT-ALDEG.

tione faciendi quod non prius fuit, & intentione significandi quod ante fuit, vt nō nisi absurdissimè negari possit. Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum, abiit, & rogauit Iesum, vt sanaret filium eius, tandem dicit ei Iesus: Filius tuus uiuit; & hoc dicendo, sanauit eum, sicut etiam à ministris sibi occurrentibus cognouit. Hic significauit Iesus, non quod prius fuit, sed quod hæc dicendo fecit; nempe quod filius eius uiueret, id est, sanus esset. Descendente regulo, serui occurrerunt ei, & annunciauerūt, dicentes, quia filius eius uiueret; ergo & hi dixerunt regulo, filius tuus uiuit, non alia uocum significatione, sed prorsus alia intentione; quia Christus regulo dixerat, filius tuus uiuit; intentione faciendi quod dicebat, hoc est, intentione sanandi filium eius; serui uerò dixerunt eisdem: filius tuus uiuit, non intentione aliquid faciendi, quod prius non erat, sed intentione nunciandi, quod iam esse gaudebant, & ipsum regulū gauisurum esse sciebant. Accipe exemplū aliud: Cū Iesus ex cruce uidisset matrem & discipulū stantem, quem diligebat, dicit matri suæ, non de seipso, sed de discipulo: Mulier, ecce filius tuus; deinde dicit discipulo: ecce mater tua, & ex illa hora accepit eam discipulus in suā.

Quæro

Ioan. 4.

Ioan. 9. e

M. BAII RESPONSIO.

Quæro an Iesus hic matri & discipulo dixit, quod prius fuit, an potius quod suis his verbis effecit: certe si ante fuisset quod dicebat Dominus, non subiecisset Evangelista, quod ex illa hora, nempe qua hoc audiuit à Domino, accepit eam discipulus in suam, non significatione, sicut ais, sed adoptione, sicut etiam in civilibus fieri solet. Sed siue Christus verbis suis Ioannem fecerit esse filium Mariæ significatione, siue adoptione, attamen fecit quod prius nõ fuit, & sic etiam verbis suis significauit, non quod prius erat quàm loqueretur, sed quod verbis suis faciebat. Sicut enim Christus mandando multa effecit, quæ nos iisdem verbis, eadem significatione acceptis tantum præcipere solemus, vt per alios fiant, vt: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. *Ioannis 5.* Lazare veni foras; extende manum tuam, respice, &c. *Ioannis 11.* Sic etiam per præsens enunciando, multa effecit, quæ nos iisdem verbis, eadem significatione acceptis prius fuisse significamus: inò etiam verbo præterito significauit, quod tamen non fuit, nisi completa oratione. vt apud Lucam: *Luc. 13.* Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Iam puto, intelliges me, dicendo enunciationes, in quibus alterum de altero enunciatur mediante verbo substantiuo, est, aliquando

d s pro-

AD QVAEST. SANCTALDEG.

proferri intentione asserendi quod prius
fuit, aliquando verò proferri intentione fa-
ciendi quod non fuit, sed quod tunc pri-
mum esse incipit, quando prolata est ora-
tio; non geminasse verbi substantiui, est,
notionem, sed semper genuinam & vsita-
tam seruasse, qua substantiualitatem, aut al-
liud rerum genus significat, ac proinde non
esse contrarietatem, quam in meis scriptis
contrarietatem esse putasti, sed meram &
apertam veritatem, solidis & manifestis sa-
cræ scripturæ testimonijs sufficienter com-
probatam.

Aliam contradictionem protulisti, quod
dixerim apud Euangelistas verba Christi,
accipite & comedite, non debere constru-
cum nomine, panem, quod præcessit, quan-
do Euangelista ait: Accepit Iesus panem;
quia ibi de communi pane loquitur, quem
Ambrosius vsitatum vocat: sed debet
construi cum eo, quod sequitur, hoc est
corpus meum, vel cum eo quod intelli-
gitur, panem benedictum & consecratum,
quasi videlicet hæc inter se opponantur:
verbum, comedite, non construitur cum
nomine, panem, quod præcessit, quia signi-
ficat panem vsitatum, sed construitur cum
nomine, panem, benedictum & consecra-
tum, quod intelligitur, cum manifestum sit
panem

M. BAII RESPONSIO.

panem benedictum & consecratum, iam
 amplius panem non esse, sed in Christi cor-
 pus esse mutatum, sicut aqua in vinum mu-
 tata, non amplius est aqua, sed vinum: &
 homo mortuus, non amplius est homo, sed
 cadaver. Non est igitur sibi contrarium,
 verba Christi, accipite & comedite, non
 constitui cum nomine, panem, quod præces-
 sit, sed cum eo quod sequitur, hoc est cor-
 pus meum, vel cum eo quod intelligitur, pa-
 nem benedictum, & consecratum, sicut
 construit Ambrosius.

Longum esset cuncta prosequi, nunc
 præsertim, occupationibus me aliò vocan-
 tibus, ne etiam per occasionem particula-
 rium difficultatum, quas Deo iuvante, po-
 stea per otium carptim exequiemus, causæ
 caput prætereamus. Nosti enim cardinem,
 in quo vertitur summa nostræ controuer-
 siæ, esse; In qua, inò vero in vtra significa-
 tione accipi debeat verbum substanti-
 uum, est, cum ait Christus, hoc est cor-
 pus meum, an vt substantialitatem desig-
 net, an verò vt ponatur pro verbo, signifi-
 cat? Ambo dicimus, propriam & genuinam
 significationem verbi, est, esse vt substan-
 tialitatem designet: fatemur etiam propo-
 sitionem hæc, hoc est corpus meum, ve-
 ram esse nõ posse, si verbum substantiuum,
 est,

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

est, in propria sua significatione sumatur, & simul ad id respiciatur, quod ante horum verborum prolationem extitit, nempe ad panem vsitatum. Nam verum esse non potest, quod, hoc, id est, hic panis in substantia sua permanens, sit corpus Christi, & nihilominus ne in Christum, qui veritas est, blasphemus simus, ambo defendimus, verum esse, quod accepto pane dixit, hoc est corpus meum: Sed tu hanc veritatem defendis, dicendo verbum, est, non accipi in vsitata & genuina significatione, sed pro verbo, significat, quasi dixisset Christus: Hic panis significat corpus meum. Ego verò, imo Catholica fides defendit sententiam hanc à Christo prolata, veram esse, accipiendo verbum substantiuum, est, in sua genuina significatione; sed addit Christum protulisse hanc sententiam, non respiciendo ad id quod erat, priusquam eam enunciaret, hoc est, ad panem vsitatum, sed ad id quod his verbis faciebat, & quod futurum erat ultimo momento prolationis eorum, quasi dixisset, hoc quod ex pane verbis meis facio, est corpus meum & vt ostendam hunc loquendi modum, Christo non fuisse inusitatum, alia eius verba profero, quibus regulo dixit: Filius tuus viuit, dixit matri suae de Ioanne Apostolo, ecce filius tuus: dixit ipsi

Io.

M. BAII RESPONSIO.

Ioanni: ecce mater tua. Quibus verbis non intendit significare, quod prius fuerat, sed facere quod nondum erat, sicut supra latinus prosecuti sumus: Imo etiam verbo præterito significauit, non quod ante fuit, sed tantum quod prolata oratione perfecit Dominus. Marci 7. Propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua. Lucae 13. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. & 2. Paralip. cap. 1. Quia non postulasti diuitias, petisti autem sapientiam, & scientiam, vt iudicare possis populum meum, sapientia & scientia data sunt tibi. Quia igitur huius collationis initio, tam gratanter accepisti, quod dixi: iudicium de Christi Ecclesia ex sola scriptura iuxta D. August. peti debere; cui etiam subiecisti, reliquas controuersias, nullo negotio compositum iri, si ad verba Domini saluatoris scripturis sanctis tradita, tanquam ad lydium lapidem explorentur: Oro te vt quemadmodum certis & multis sacrae scripturae testimonijs, tam præcedenti quàm præsentis scripto ostendi, Christum verbis indicatiuis præsentis temporis, imo & præteriti, sine vlla æquiucatione, sæpius significasse non quod prius fuerat antequam loqui inciperet, sed quod verbis suis faciebat: sic etiam certa proferas testimonia, in quibus Christus verbo substan-

stan-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

stantiuo, est, vsus fit pro verbo, significat, praesertim dicendo simpliciter: Hoc est illud, vt omnibus ex vtraque parte diligenter consideratis, facilius videri queat, vtri parti magis adhaerendum sit, praesertim cum & veteres omnes, & omnia concilia, quae huius quaestionis mentionem fecerunt, eam partem amplexa sint, quam tuemur, & contrariam aperte damnauerint: nullum enim vquam audiui designari concilium, in quo vestra sententia probata sit. Fateor Berengarium primum eam in medium protulisse, sed sicut illam primus attulit, sic eam primus bis, terve abiurando, & quantum memini, in abiuratione moriendo iugulauit.

Quod ais, multos pro hac sententia subiisse mortem, non me mouet, tum quia pro veritate Catholica plures mortem oppetierunt, tum etiam quia Donatistae, & alij plures haeretici similia praetendentes, semper ab ecclesia contempti sunt. Nam vbi quis pro iustitia moritur, veritatis testificatio est: vbi vero pro errore, obstinationis est miseranda ostentatio. Quod fieri posse testatur Apostolus, cum ait: Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Martyrem non facit poena, sed causa, si videlicet pro iustitia moriatur, sicut Dominus desinuit, dicens:
Bea

1. Corin. 13.

M. BAII RESPONSO.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, vel ut testimonium perhibeant veritati. Sed de his haecenus. Hoc unum *Math. 5.* te suppliciter oro optime Domine quod & germanum fratrem, si tuo loco esset, etiam obnoxè rogarem, ut diligenter expenso libello D. Aug. de unitate Ecclesiae, prudentia tua consideret, an audeat confidere, se esse in Christi Ecclesia, extra qua salus esse non potest, quia in die iudicij non nos iuabit tergiuersatio, & subtilis defensio positionis, sed humilis, simplex, & aperta veritatis confessio, quam in mansuetis & humilibus operatur Deus.

Nunc superest, ut carptim, & quanta poterò breuitate, reliquis tuae disputationis capitibus, quae nodum quaestionis facere videbantur, respondeam.

OBIECTIO PRIMA.

Si Christus ex pane corpus suum benedicendo fecit, igitur simpliciter & consuetà locutione verum est quod postea dixit, hoc est corpus meum.

RESPONSO.

Benedictiones in scripturis sacris duobus modis factae leguntur, sine verbis, & cum verbis: Sine verbis, ut Matthaei 14. Christus aspiciens in caelum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes multiplicatos,

tos,

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

tos, sed nulla benedictionis verba protulisse legitur: similiter Luc. 9. vbi acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, suspexit in caelum, & benedixit illis, non legitur expressisse aliqua benedictionis verba. Sed Genesis, c. 1. Deus benedixit animalibus, dicens: Crescite & multiplicamini. & 35. Deus benedixit Iacob, dicens: Non vocaberis ultra Iacob, sed Israel erit nomen tuum; & 27. Isaac benedicens filio suo Iacob, ait: Dei tibi Deus, &c. & 49: Iacob benedixit singulis filijs benedictionibus proprijs, quas & prophetando verbis expressit. Hoc posteriori modo acceptum panem benedixit Iesus, dicens: hoc est corpus meum. Quamobrem Christi benedictio, qua panem benedixit, non praecessit haec verba, hoc est corpus meum, sed his verbis facta est; ac proinde res verbis istis significata non praecessit horum verborum prolationem, sed potius secuta est, sicut effectus causam sequitur: & ideo respiciendo ad id quod prius fuit, sicut frequentius in huiusmodi sermonibus respicere solemus, non potest verum esse quod ait Christus: hoc est corpus meum: sed tantummodo respiciendo ad id quod verbis istis efficiebatur, sicut prius diximus.

M. BAII RESPONSIO.

2. *Si benedictionis vi panis vsitatus in corpus Christi transsubstantiatur, quæ tandem sunt benedictionis tam efficacia verba?*

RESPONSIO.

Huic difficultati clarè & disertè satisfactum est, respondendo quæstioni, qua initio huius collationis sciscitabar: Si subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutatur, quando mutatum fuit, qua vi, quo Domini mandato, quo divini verbi argumento? legantur verba non tam mea, quam D. Ambrosij ibi posita, & manifestè inuenietur, quòd benedictionis efficacia verba sint Christi verba, quibus ait: hoc est corpus meum; sicut etiam satis clarè testantur Evangelistæ, & D. Chrysostomus circa finem homiliæ de Iuda proditore, tomo 3. nec dicimus verbo *ὁ λόγος* metamorphosim, aut transsubstantiationem significari, quia potest homo Deo & homini absq; omni mutatione benedicere: sed dicimus quod quemadmodum Deus benedicens animalibus, dicendo: Crescite, & multiplicamini, dedit eis generandi facultatem; sic Christus benedicendo panem his verbis: hoc est corpus meum; de pane corpus suum fecerit.

3. *Libenter damus, quod ait Ambrosius, Christum suis verbis elementa omnia posse commutare.*

e

Vellem

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

Vellem eadem facilitate dares, quod idem Ambrosius ait: Antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est. Denique audi dicentem, accedite, & edite ex eo omnes, hoc est corpus meum, quia non ad alium finem dicit Ambrosius, quod sermo Christi potens est omnia conuertere, quam vt persuadeat quod Christus his verbis; hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, panem & vinum in corpus & sanguinem suum conuerterit. Sed tu hac D. Ambrosij verba prius à me citata, antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est. item de pane fit corpus Christi, nouo Caluini tropo eleganter eludis, dicens, quod panis antequam consecratur est panis: sed vbi verba Christi accesserint, est corpus, non substantia, sed representatione, & quod panis desierit esse panis, non mutatione substantiae, sed si spectes vsum instituentis, & finem institutionis. Certè si panis, panis esse desierit quando ad significandum institutus est, igitur & vox, vox esse desinit, quando ad significandum instituitur: quod an aliquis mortalium vquam senserit, nescio. Fateor cum supradicta verba D. Ambrosij proferrem, hoc omnino de ingenuitate & acumine ingenij tui

con-

confidebam quod longe citius responde-
 res, aut Ambrosij verba non esse, aut te eius
 sententia non teneri, quàm contra omni-
 um legentium sensum conareris ea in alie-
 num sensum detorquere. Sed video te ita
 imbutum & sensu, & tropo à Caluino in-
 uentis, ut etiam pugnantissima tibi non ni-
 si Caluinum sonent, & sapiant. Quamob-
 rem vide ne hic Caluini sensus tibi altissi-
 mè impressus, sit velamen, & cauterium, de
 quibus loquitur Apostolus. Cæterum cum
 dicis panem non substantia, sed repræsen-
 tatione, & institutione fieri corpus Chri-
 sti, rogo quando & quibus verbis fit panis
 hoc modo corpus Christi? Scio te dictu-
 rum, quod verbis istis, quæ proferuntur:
 Hoc est corpus meum: ex quo infero quod
 ante horum verborum prolationem, hic
 panis non fuit corpus Christi, nec substan-
 tia, nec institutione. Quæro igitur ulterius,
 quomodo supra dixisti quod si à Christo
 aquam in vinum mutante dictum fuisset:
 hoc est vinum; omnino vel à propria sig-
 nificatione verbi, est, deflexum esset, vel
 certe verum esse non potuisset, nisi iam
 antea, alia quapiam vi, facta fuisset mu-
 tatio? Nam si accepta aqua sine defle-
 xione à significatione verbi, est, verè di-
 ci non potest, hoc est vinum, nisi iam an-
 tea

2. Corin. 5.

2. Timo. 4.

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

tea alia quapiam vi facta sit mutatio aquæ
 in vinum, quomodo sine deflexione à signi-
 ficatione verbi, est, verum esse potest, quod
 hic panis sit representatione & institutio-
 ne corpus Christi, nisi iam ante ista verba,
 alia quapiam vi facta fuerit præacta sacra-
 mentalis institutio, qua hic panis hoc mo-
 do corpus Christi effectus sit? Iam puto vi-
 des etiam secundum sensum, quem preten-
 dis, omnino tibi dicendum, quod Christus
 accepto pane dicens, hoc est corpus meum;
 non ad id respexit quod erat ante horum
 verborum prolationem, sed quod verbis
 suis faciebat, nempe ad institutionem sacra-
 menti, per quam dicit hunc panem factum
 esse corpus Christi; quia panis iste quem pu-
 tas demonstrari, ante verborum prolatio-
 nem, non tantum non fuit corpus Christi
 substantia, sed nec institutione seu signifi-
 catione. Ac per hoc vides, te (asserendo quod
 Christus dicens, hoc est corpus meum, non
 ad id respexit quo faciebat, sicut ego dixi,
 & scripturis sacris vsitatum esse ostendi, sed
 ad id quod prius fuerat) non tantum esse in
 aperto errore, sed etiam te tibi ipsi manife-
 ste contradicere: aut certè ista duo inter se
 concilia: non potest verum esse, si accepta
 aqua dicatur, hoc est vinum, nisi vi aliqua
 antè facta sit mutatio aquæ in vinum, & ta-
 men

M. BAII RESPONSIO.

men verum est quod accepto pane dicitur:
hoc est corpus Christi institutione, etiam si
ante horum verborum prolationem, non-
dum facta sit iam dicta institutio sacra-
menti, sed nunc primum his verbis fiat, quod ijs-
dem verbis significatur.

4. *Rogas quomodo Christus corpus suum fregit?*

R E S P O N S I O.

Christus corpus suum, seu panem bene-
dictum fregisse dicitur, quia sic fregit sacra-
mentum quo corpus Christi tegebatur, vt
licet corpus integrum & incorruptum per-
maneret, tamen non ab vno tantum, sed à
pluribus sub sacramento sumeretur, non e-
nim vni, sed omnibus discipulis ait Chri-
stus: Accipite & manducate, hoc est corpus
meum; & si Dominus glorie, ratione huma-
nitaris, in qua lædi potuit, rectè crucifixus
esse dicitur, quid mirum si Christi corpus,
ratione formæ panis, sub qua continetur, e-
tiam frangi dicitur? Sed qui ad credendum
tardi sunt, facile tergiuersationes quærunt,
quas Christi verbis opponant, sicut oppo-
suit Zacharias, dicens: Vnde hoc sciam?
quem Elizabeth latenter coarguens, ait B.
Virgini: Beata quæ credidisti, quoniam
perficientur quæ dicta sunt tibi à Domino.

M. BAII RESPONSIO.

3. Si verbis *is̄is, hoc est corpus meum*, fit transmutatio panis in Christi corpus, igitur verbum, est, relicta propria significatione pro fieri, positum est.

1467.1.
Posset alius simili modo dicere: Si Christus his verbis: *Filius tuus viuit*, filium reguli sanauit, igitur verbum, viuit, relicta propria significatione, pro sanus fit, ponitur. & si Lazarum his verbis *è sepulchro eduxit*: *Lazare veni foras*, igitur verbum, veni, ponitur pro facio te venire. & denique si his verbis, *hoc est corpus meum*, efficitur vt hic panis sit sacramentaliter corpus Christi, igitur verbum, est, relicta propria significatione pro, fieri, positum est: quasi Deus apud què ab æterno sunt omnia, (nam quod factum est in iplo, vita erat) non possit mediante verbo, est, efficere vt quod ab æterno est apud illum, etiam ex tempore apud nos incipiat esse.

6. Argumentum, quo docetur verbum, est, in hac enunciatione, *hoc est corpus meum*, accipi pro esse sacramentaliter. Quotiescunque elementis terrenis spiritualium rerum nomen per verbum, est, attribuitur, verbum, est, non demonstrat substantiam, sed declarat quid fidei exhibeatur, &c.

Dicis infra hac eadem responsione, *verbi est*, vnã & simplicem esse significationem, ac subiungis: *Semper namque verbum, est, significat esse, sed non semper significat*

M. BAII RESPONSIO.

nificat esse substantiam, aliquando quantitatē, aliquando qualitatem, aliquando relationem: quæ verba non tantum inter se, sed etiam cum hac ratiocinatione pugnare videntur. Inter se quidem, quia ubi analogia est, non est vna & simplex significatio: sed verbum, est, non potest nisi analogicè pro substantia, & reliquis supremis rerum generibus enumeratis ab Aristotele in Categorijs accipi, quia alioqui esset vnicum supremum rerum genus; igitur cum significat aliquando esse substantiam, aliquando quantitatē, aliquando qualitatem, aut relationem, non est eius simplex & vna significatio, sed multiplex. Cum hac verò ratiocinatione in hoc pugnare videntur hæc verba, quòd ratiocinatio præ-tendat panem à Christo demonstratum, corpus eius fuisse, non simpliciter, sed tantum sacramentaliter, & secundum quid. nam quemadmodum esse aliquid imaginariè, non est illud esse simpliciter, sed secundum quid: sic etiam esse corpus Christi sacramentaliter, non est esse Christi corpus simpliciter, sed secundum quid; ac per hoc significatio verbi substantiui, est, non tantum ex eo multiplex inuenitur secundum sententiam tuam, quia analogicè significat aliquando esse substantiam, aliquando

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

quantitatem, qualitatem, aut relationem, aut aliud supremum rerum genus; sed quia aliquando significat esse aliquid simpliciter, aliquando verò esse non simpliciter, sed sacramentaliter, seu significatiuè. Deinde non explicas in hac Christi sententia; hoc est corpus meum; an attributum, corpus meum, significet verum Christi corpus, an tantum signum, seu sacramentum corporis Christi. Nam si per metonymiam tantù significat signum, seu sacramentum corporis Christi, nihil opus est verbum substantiuum, est, nouo tropo, & in Rhetorica hactenus ignoto, explicare, dicendo quod significet esse sacramentaliter: si verò attributum, corpus meum, significat veram corporis Christi substantiam, tunc necessum est verbum substantiuum, est, à sua propria significatione deffectere, vt aliud significet, quàm significare consuevit, cum simpliciter loquimur, nempe vt significet non simpliciter esse, sed esse sacramentaliter. Oro vt hæc digneris explicare, ne forte suspicemur te obscuris verbis eos, qui parui sensus sunt, velle deludere, & nouo tropo obnubilare, quod apertè eloqui, & in lucè proferre non audes. Sed nunc ad ipsum argumentum veniamus, quo conaris ostendere verbum, est, in hac Christi sententia, hoc est

M. BAII RESPONSIO.

est corpus meum, debere accipi pro esse sacramentaliter, seu significatiuè, etiam non obstante, quod verbi, est, sit simplex & vna significatio, id quod tamen mihi videtur ænigmati simile. Inprimis itaq; in tua ratiocinatione assumis vniuersale Axioma, Philosophiæ naturali & scripturæ sacræ prorsus ignotû, & nullo tamè scripturæ sacræ exemplo, velut inductionis initio probatum: neque enim vllum adfers testimonium, in quo ostendas quotiescunque elementis terrenis, spiritualium rerum nomen per verbum est, attribuitur, verbum substantiuum, est, pro significat, vel pro esse sacramentaliter, debere accipi, sed tantum asseris te existimare esse Axioma perpetuum, & indubitatum. De quo tamen axiomate ego vehementer dubito, quia nullum videor mihi scripturæ sacræ testimonium reperire, in quo verbum, est, à sua propria significatione translatur, pro verbo, significat, aut pro eo quod est significatiuè esse, ponatur. Nam vbi Christus propter aliquam proprietatis similitudinem tropicè dicitur esse agnus, leo, ostium, serpens, vitis, lapis, aut aliud eiusmodi, non est tropus aliquis in verbo, est, quo à propria sua significatione transferatur, vt ponatur pro significat, vel pro esse sacramentaliter, sed tantû in ipsis attributis.

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

butis. Vt igitur rem compendio colligam, in his duabus sententijs, hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, secundum sententiam tuam nullus est tropus in subiectis, quo à propria significatione transferantur, quia secundum tuam sententiam accipiuntur pro pane & vino proprii nominis. Nullus etiam est tropus in verbo substantiuo, est, quia vt ipse confiteris, vna & simplex est eius significatio, qua semper esse significat; igitur secundum sententiam tuam necessarium est tropum reperire in attributis, corpus meum, sanguis meus: secundum quem tropum, transferatur à substantijs, quas proprie significant, ad earum substantiarum imagines & sacramenta. Rogo igitur vt testimonium aliquod scripturae sacrae proferas, vbi haec attributa, corpus Christi, caro Christi, sanguis Christi, à significatione, qua substantias significant, transferantur, vt harum substantiarum imagines, seu sacramenta significant, ne fortè tuo axioma, cuius nullum proferes exemplum praesenti negotio conueniens, ego aliud Axioma opponam, nempe: Quòd in scripturis sacris non extet exemplum, in quo nomen aliquod Christi substantiam, siue diuinam, siue humanam proprie significans, à sua propria significatione translatur, elemento
aut

M. BAII RESPONSIO.

aut inanimatæ substantiæ tribuatur, ad significandam eius aliquam proprietatem. Nam licet Dominus apud Psalmistam, hominem ad suam imaginem conditum, & diuinæ naturæ consortem hoc honore afficiat, vt substantiæ suæ nomen tropo quodam illi commune faciat, dicens: Ego dixi, *Psal. 81.* dijestis, & filij excelsi omnes; attamen non facile inuenietur tale aliquid inanimatæ substantiæ tribuisse.

7. *Qui panem benedicunt, vel de benedicto pane participant, non debent harere in proposito pane, & poculo, sed eleuata mente per fidem considerare agnum Dei.*

RESPONSIO.

Quis nescit panem hunc benedictum, esse Christi morientis sacramentum? Vnde etiam mandatum est à Domino: Hoc facite in meam commemorationem; vt & offerentes hostiam salutarem, & participantes eleuata mente per fidem perpetuò in eam formam intenti sint, quam Christi corpus habuit, & in cruce per passionem, & in resurrectione per gloriam, & immortalitatem. Sed nunquid inde sequitur corpus istud in sacramento non contineri? Alia forma consideranda est, vt perpetuò habeatur passionis & resurrectionis memoria,

memoria,

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.
moria, sed non alia substantia, quàm in sa-
cramento ipso contineatur.

8. *Sicut cum de Sacramento agitur, iubemur acci-
pere, & manducare corpus Christi, sic etiam Io-
annis 6. dicitur: Nisi manducaueritis carnem fi-
lij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habe-
bitis vitam in vobis. Sed apud Ioannem, testante
Augustino, figura est præcipiens passioni eius esse
communicandum, & suauiter atque vtiliter re-
condendum in memoria, quod pro nobis caro eius
crucifixa, & vulnerata est: igitur etiam figura-
ta sunt Christi verba, quibus ait: Accipite & man-
ducate, hoc est corpus meum.*

RESPONSIO.

Verba Christi apud Ioannem, quæ non-
dum instituto corporis & sanguinis Do-
mini sacramento, prima facie significa-
bant carnem Christi eo modo esse mandu-
candum, quo laceramus, & manducamus
carnes bouum, & arietum, iuxta Augustinũ,
simpliciter accepta, flagitium aut facinus
iubent, & ideo figurate accipienda sunt.
Sed quia nihil tale iubent verba Christi of-
ferentis corpus suum manducandum, &
sanguinem bibendum, sub specie panis, &
vini, ideo nihil opus est hic figura. Deinde
quando ait Augustinus, figuratam esse lo-
cutionem, qua dicitur; Nisi manducaueri-
tis carnem filij hominis, & biberitis eius san-
san-

M. BAII RESPONSIO.

fanguinem, non habebitis vitam in vobis,
& Caro mea verè est cibus; nunquid dicit
figuram esse in nominibus, carnem, & san-
guinem, an potius in verbo, manducaueri-
tis, & in nomine, cibus, sicut & in nomine,
panis, quod ibi transsumitur, ad significan-
dum omne id quod vitam tribuit: sicut &
in eo testimonio, quod ex Apostolo protu-
listi, panis quem frangimus? Nondum igi-
tur reperisti testimonium, in quo nomina
hæc, corpus, caro, aut sanguis Christi, ad
significandam imaginem carnis, aut san-
guinis eius transsumantur, sed tantum in-
uenisti aliarum vocum translationem, quæ
designandis veri corporis & sanguinis Do-
mini proprietatibus deseruiant, nempe hæ-
rum vocum, cibus, panis, manducaue-
ritis. Sicut enim esurire dicimur, quod
vehementer desideramus: sic manducare,
quo delectamur. Cuius difficultatis tibi
conscijs, hætenus videris voluisse tegere,
quod in nominibus, corpus meum, & san-
guis meus, figuram intelligeres, quam in
scripturis sanctis inuenire non potes, &
ideo illam in verbum, est, transferre voluisti.
Sed quia etiam illius verbi figuratam tran-
slationem à te præsentam, in scripturis
sanctis inuenire non potes, ideo ad huc
in luto hæres, nec inuenis, quomodo ex
scri-

scri-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

scripturis sacris hanc controuersiam inter nos componas, etiamsi illam ex scripturis sacris componendam tibi libenter offeramus. Non enim sequitur: verbum manducaueritis, & nomina, cibus & panis, ad significandam aliquam veri corporis & sanguinis Christi proprietatē transferuntur, ergo etiam nomina hęc, corpus meum, caro mea, & sanguis meus transsumuntur, ad significandas harum substantiarum imagines, aut sacramenta. Nec sub signo seruit, qui corporis & sanguinis Christi veritatem sub venerabilis sacramenti speciebus contineri contēdit, si modo per species & ipsum corpus ac sanguinem ibi inuisibiliter contentum, formam passionis eius & resurrectionis recolat; sed potius Manichæis accedit, qui per corpus & sanguinem Christi, non corporis & sanguinis veritatem, sed imaginem duntaxat intelligendam præscribit; quia si non veritas, sed imago corporis Christi intelligitur, vbi ait Christus: hoc est corpus meum; quid prohibet etiam Manichæos dicere, quod vbiunque corpus & sanguis Christi nominantur, ibi nō veritas, sed imago, seu phantasma debeat intelligi. Nec causam iuuare potest, quod super caput 6. Ioannis ait August. tract. 26. manducare illam escam, & bibere illum potum esse

M. BAII RESPONSIO.

in Christo manere, & illum manentem in se habere; quia ibi per escam & potum non intelligitur corporis & sanguinis nudum sacramentum, sicut intelligi vis per corpus & sanguinē Christi, cum ait Christus, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus: sed solum ostendit, quis sit modus manducandi veram carnem, & verum sanguinem, de quo ibi loquitur Christus; aut si ibi vllam carnis & sanguinis transumptionem intelligit Augustinus, non eam intelligit, quæ est de veritate corporis & sanguinis Christi, ad signa corporis & sanguinis eiusdem, sed tantum quæ est à capite ad corpus, id est, à Christo ad ecclesiam, vt cum dicitur, quod iste cibus, & potus sit societas sanctorum. Vnde nec vllō modo conformiter capiti 6. Ioannis loqueris, quando temetipsum vrgens interrogas; an nō reuera panis est corpus Christi. Sac deinde respōdes, est sanē, & tamen verissimē, non substantia, sed quoad significationem: quia apud Ioannem nullum est prorsus indicium, quod panis in sua substantia permanēs sit corpus Christi propter aliquam significationem, sicut videri vis. Sed Christus se & carnem suam panem & cibum nuncupat, quia cum pane & cibo similem habet proprietatem, quia videlicet dat vitam mundo. Iuxta quem modum, e-

tiom

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

tiam pater ipse panis vocatur, cum dicitur:
 Percussus sum vt foenum, & aruit cor meū,
 quia oblitus sum comedere panem meum.
 Non enim vocatur Deus panis Angelorum
 aut hominum ante lapsum, quia pane no-
 stro vsitato significatur, sed dicitur panis,
 quia in se sperantes, & sibi adherentes vi-
 uificat, sicut panis materialis viuificat se co-
 medentes. Addis ex sacris scripturis mul-
 tas metonymias, sed quæ causam non tan-
 gunt, quia nulla earum probat corpus &
 sanguinem Christi transferri ad significan-
 dum signa eorundem, etiamsi ipsum sacra-
 mentum, sub quo Christus continetur, si-
 gnum sit eius formæ, quæ in eius morte ap-
 paruit. Et quis ignorat omnia sacramenta
 esse signa? sed dum Caluinus ex hoc funda-
 mento conatur ostendere ipsa sacramenta
 tantum esse signa, & nullum prorsus effe-
 ctum habere, nisi quod significant, non au-
 tem quod nostram salutem operentur: eo-
 dem modo prorsus argumentatur, quo tu,
 sic colligendo: Sacramentum Eucharistiæ
 est signum, ergo non est corpus, & sanguis
 Christi, cum vtrumque sit, & signum Chri-
 sti morientis pro mundi vita, & veritas cor-
 poris & sanguinis ipsius; sicut aqua in ba-
 ptismo, & signum est, & aqua esse non desi-
 nit, sed simul aqua, & signum est: sed quan-
 do

M. BAII RESPONSIO

do sibi relinquitur, tunc tantum aqua est, sicut dicit Augustinus; quid est aqua nisi aqua? quando verò sub certa verborum forma ad baptizandum adhibetur, tunc efficitur visibile signum, nec tamen dici potest, quod desinat esse aqua. sed id verè diceretur, si aqua in vinum mutaretur. Verum tu æquitatem iudicij postulas, in eo quod dixi Apostolum dicentem: Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Domini est? non velle dicere quid sit panis, sed quid participatione huius panis significetur, & efficiatur, quasi ego dixerim verbum, est, pro, significat, esse positum. Video enim hunc Caluini tropum, quo aliquid aliud esse dicitur, quia ipsum significat, ita animo tuo impressum, vt vix quicquam dici queat, quod non statim eo trahas. Dixi igitur in eo quod dixit Apostolus, panis quem frangimus, non significari, quid sit panis, sed quid participatione huius panis efficiatur, non exponendo verbum, est, per significat, sed ostendendo, cuius rei sacramentum sit, comestio huius venerabilis sacramenti: quasi dicas, panis quem frangimus, id est sumptio panis benedicti, est participatio, seu sumptio corporis Domini & simul omnium nostrum cum ipso vnio, id est, vnionis sacramentum, & causa. Pu-
f to

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

to enim huius transumptionis tropum tibi ignotum non esse, secundum quem etiam dicitur, quod Christus factus sit sapientia, & iustitia, id est, sapientiae & iustitiae causa.

8. Co. inth. 1.
9. Dicit Augustinus de doctrina Christiana lib. 3. cap. 9. Miserabilem esse seruitutem, signa pro rebus accipere.

RESPONSIO.

Signa pro rebus non accipit, qui in tremendo Eucharistiae sacramento corporis & sanguinis Christi praesentiam agnoscit, praesertim si simul intelligat, ipsam Eucharistiam esse etiam passionis Christi memoriam, quia & rei significatae veritatem agnoscit, & per sacramentum, quo significando referatur, intelligit. Seruitus est, ubi quod signum est, res tantum esse putatur non ubi signum agnoscitur, mentisq; oculus ad diuina erigitur, & res quo illo signo tegitur, non ignoratur, sed honoratur.

10. Addis, Christum in omnibus sacramenti nos reuocare ad ascensionis suae in caelos considerationem, ac proinde non est nobis de substantiarum corporalium transmutatione laborandum.

RESPONSIO.

Quod si alius dicat, Christum sua incarnatione & omnibus miraculis, quae in terris fecit, nos ad cognitionem & amorem caelestium

M. BAIL RESPONSIO.

lestium reuocare, igitur non esse contra Manichæos, neque de veritate incarnationis, neque de veritate miraculorum laborandum, sed etiam de ijs, ad quæ nos per ista reuocat. Vidēsne in quæ prærupta nos eiusmodi argumenta præcipitent?

¶ 1. Paulus in finitibus locis panem post consecrationem non minus panem appellat, quam ante, igitur euertit commentum transubstantiationis.

RESPONSIO.

Christus apud Ioannem se panem appellat: Ego sum panis viuus qui de cælo descendi; igitur euertit suæ diuinitatis atque humanitatis veritatem. item dicit: Panis quem ego dabo, caro mea est; igitur euertit carnis datæ in cruce veritatem. Si autem & Christus, & caro eius, panis seu cibus verissimè dicitur, quia dat vitam mundo, quare non potest simili tropo etiam panis benedictus, & in corpus Christi conuersus, panis nuncupari, etiam si post benedictionem non remanserit substantia panis, sed forma panis remanente, versa sit in corporis Christi veritatem?

Post hæc profers aliquot sanctorum patrum testimonia, quibus videri vis, eos suo tempore sensisse ac docuisse sententiam, quam tueris. Sed quia his ante annos ferè quingentos per Lanfrancum, Guitmundum,

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

dum, Algerum, & nostro saeculo per Ioan-
nem Hesselium, aliosque plures, plenissime
satisfactum est, productis etiam longe plu-
rium, pluribusque ac manifestioribus sen-
tentijs, quibus manifestè probantur id &
docuisse, & sensisse, quod usque in hodie-
rum diem sentit & docet Ecclesia catholi-
ca, id quod & ipse satis videris agnoscere,
quando fateris eos interdum hyperbolicè
de hoc Sacramento locutos. Nam quod a-
pertè & simpliciter dixerunt, hos videris
hyperbolicè dictum interpretari, ne cogaris
fateri esse mendacium. Quia igitur his pa-
trum testimonijs per alios satis responsum
est, ideo his prætermisissis ad illud transeo,
quod ais in fine tuæ responsionis;

12. *Horrendam Gotthorum vastationem, Ecclesi-
am corrupisse, ipsamque Romanorum Pontificum
fulminibus territam, inuexisse doctrinam de trans-
substantiatione.*

RESPONSIO.

Obsecro ex qua scriptura sacra aliquan-
do didicisti, Ecclesiam Christi, persecutio-
nibus esse corruptam, & non potius à vitijs
& erroribus, qui dormientibus hominibus
tempore pacis irrepere solent, veluti à som-
no excitatam, & purgatam, promittente
Domino apud Psalmistam: Si derelique-
rint

M. BAII RESPONSIO.

rint filij tui legem meam, & in iudicijs meis *Psal. 88.*
non ambulauerint, si iustitias meas prophana-
uerint, & mandata mea non custodie-
rint, visitabo in virga iniquitates eorum, &
in verberibus peccata eorum: misericordi-
am autem meam non dispergam ab eo ne-
que nocebo in veritate mea. Non enim
continet Deus in ira misericordias suas, sed
corripit in misericordia & miserationibus.
Sicut etiam Ecclesia orat apud *Psalmistam* *Psal. 6.*
Domine ne in furore tuo arguas me, neque
in ira tua corripias me. Non enim in ira
corripit, quando ad hoc corripit, vt emen-
det & purget palmites in se fructum facien-
tes, vt fructus plus afferant. Vnde etiam con-
fidenter dicit: Virga tua, & baculus tu- *Psal. 22.*
us, ipsa me consolata sunt fructu videlicet,
qui ex flagellis nascitur. Bonum mihi, in- *Psal. 118.*
quit, quia humiliasti me, vt discam iustifi-
cationes tuas, De quo Apostolus: In dis- *Hebr. 12.*
ciplina perseuerate, tanquam filijs vobis
offert se Deus. & rursus apud *Psalmistam*:
Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, *Psal. 128.*
dicat nunc Israel; id est, se antiquis exemplis
in persecutione consoletur: sæpe expug-
nauerunt me à iuuentute mea, etenim non
potuerunt mihi, scilicet nocere, sed potius *Genes. 25.*
prodesse, quia maior seruiet minori, &
omnis iniquorum persecutio consumitur,

AD QVAEST. S'ANCT-ALDEG.

operando salutem iustorum: disciplinam
 Ecclesiae non persecutio, sed pax longa
 corrumpit. Vnde Prosper in Sententijs: Inimici
 Ecclesiae quolibet errore caecentur, si
 accipiunt potestatem corporaliter affigen-
 di, exercent eius patientiam: si tantum-
 modo male sentiendo aduersantur, exer-
 cent eius sapientiam, & etiam vt inimici di-
 ligantur, exercent eius benevolentiam, quia
 Deus ijs, qui eum diligunt, omnia coopera-
 tur in bonum. Sed & ipse memoria repe-
 tens, quae ab annis 56. vidi, quando autho-
 re Luthero, coepit haeresis has inferiores
 prouincias infestare, inuenio & abbatias
 monachorum, & capitula canonicorum, &
 multitudines inferiorum clericorum, & tur-
 bam laicorum, ab innumeris & nefandis lee-
 leribus esse repurgatas: quae facile possem
 explicare, si luberet in hominum vitijs ex-
 patari. Noli ergo Sanct-Aldegonde fra-
 ter, noli existimare, Ecclesiam Christi fuisse
 Gothorum vastatione corruptam, aut
 extinctam, vt perniciosum errorem de trans-
 substantiatione susciperet, susceptumque
 defenderet, sed crede fuisse à somno exci-
 tatum & purgatum, vt nascenti errori cir-
 ca tremendum Eucharistiae Sacramentum,
 sese syncerè & constanter opponeret, & fi-
 dem Catholicam non tantum verbo, sed
 etiam

M. BAII RESPONSIO.

etiam celebri festiuitate, & conuenientibus ritibus, toto orbe terrarum concordibus animis prædicaret, sicut hodie transactis quingentis annis ab exorto errore, constantissime prædicat. Hæresum & schismatum est, instar torrentis subito extolli, & sedata tempestate paulatim deficere, sicut testatur Psalmista: Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros libani, & transiui, & ecce non erat: & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Sicut defecerunt Donatista, qui de ducentis septuaginta Episcopis gloriabantur: defecit Berengarius, & post eum Hus & V Viclef, imo & ipse Lutherus magna ex parte, recedentibus ab eo Carolstadio & Zuingio, qui sine episcopis & presbyteris, alijsque sacris ordinibus in sacra scriptura commendatis, sine concilijs in Euangelio à Christo propositis, vendendi videlicet omnia quæ possidentur, & castrandi se propter regnum Dei, filiorum ab Ecclesia recedentium turbam coaceruantes, Caluino sectam parauerunt, quæ an diu subsistet, an verò paulatim degenerabit ad sectam Anabaptistarum, sicut Lutherana degenerauit ad sectam Calvinistarum, nouit altissimus, qui ad nostram correptionem & purgationem, illam sectam & alias permisit exurgere.

Psal. 36.

Matth. 19.

AD QVAEST. ALD. M. B. RESP.

gere: quæ aut non flagellatur, recedente ab
eis zelo Domini, aut flagellis non emendan-
tur, sed proficiunt in peius, errantes, & in er-
rorem mittentes: Christi verò Ecclesia, ad-
uersus quam portæ inferi non preualebunt,
stabit in æternum, & licet aliquando velut
obnubiletur multitudine scandalorum, &
falsorum fratrum, qui orta persecutione
exeunt, & instar palearum, vento flante huc
atq; illuc rapiuntur: attamen etiam tunc in
suis firmissimis eminet, vt nunquam abs-
condatur ciuitas super montem Christum
posita, sed semper & bonis ad consolatio-
nem, & malis ad persecutionem satis
fit nota, & ab hæresibus, schis-
matibusq; discreta. Bene

vale 7. Ianuar. Anno

1578.

F I N I S.

REVE.